

Yeni adresiniz...

4000 kişi kapasiteli WOW Convention Center, 5 yıldızlı WOW İstanbul ve 4 yıldızlı WOW Airport Hotel'lerle entegre bir tesis olup, havalimanına en yakın konaklama noktasıdır.

www.wowhotelsistanbul.com | +90 212 444 0 969

“Limmud.de”den sevgilerle...

2006 ve 2007 yıllarında Berlin ve Münih'te birer günlük etkinlikler ile başlatılmış olan Almanya Limmud'ları, ilk kez geçtiğimiz yıl daha büyük çapta düzenlenmişti – 30 Nisan ile 3 Mayıs tarihleri arasında ise gene aynı yerde, Berlin'in dışındaki Werbellin Gölü kıyılarında dört günlük çok yönlü bir şölen olarak yinlendi...

Robert SCHILD

“Almanya’da Limmud nasıl olur?” sorusunu yönelten, bu ülkedeki Yahudiliği merak eden dostlarıma bir “ön yanıt” olarak, katıldığım bu dev etkinlikte “Almanya’daki Yahudiliğin Geleceği”ni tartıştığımız, Frankfurt Üniversitesi Eğitim Bilimleri öğretim görevlisi Prof. Micha Brumlik’den şu ana bilgileri aktarmak isterim: 1933’e dek bu topraklarda 500 bin Yahudi yaşardı; bunlardan 240 bini kaçarak kurtulabilirdi, 250 bini katledildi – geriye kalan 10 bini ise, bazı Doğu Avrupa ülkelerinden tek-tük katılanlarla savaştan 45 yıl sonra, 1989’da ancak 32 bine ulaştı – ta ki, Demirperde’nin kalkmasıyla oluşan büyük göçler sonucu, çoğu Rus kökenli olmakla, bugünkü Almanya’da cemaatlara kayıtlı 120 bin, kayıtsız olduğu bilinen 80 bin kişi ile bugünkü Almanya, dünyanın en çok Yahudi yaşayan ilk 10 ülkesi arasında yer alıyor...

İşte bu nedenle, 30 Nisan ile 3 Mayıs tarihleri arasında Berlin’in dışında Werbellin Gölü kıyısında düzenlenmiş 4. “Limmud.de”nin ikinci dili Rusça’ydı... 170 kadar etkinlik arasında otuz aşkın workshop bu dilde, bir o kadar da İngilizce olarak yapıldı; bazıları ise aynı anda iki veya üç dilde yürütülüyordu – “Ce-

Havdala

maat Yaşamı ve Dini Gereksinimleri” ile “Avrupa’daki Yahudiliğin Durumu ve Geleceği” başlıklı kalabalık açık oturumlar veya gösterilen 15 belgesel film gibi, bir o kadar sayıdaki müzik ve dans etkinliklerinin dışında... Bunları sunmak amacıyla, başta Almanya olmak üzere İsrail, ABD, İngiltere, Fransa ve Türkiye(!)’den 120 katılımcı vardı; gelenlerin toplam sayısı ise, bu ülkelerin dışında İsviçre, Avusturya, Hollanda, Norveç, Rusya ve Kazakistan’dan da katılanlarla 420’yi bulmuştu.

“Başarı, karışımdadır!”

Organizasyon mükemmeldi! Kendi arabalarıyla gelmeyen katılımcılar için özel otobüslerle Berlin

veya Köln servisleri düzenlenmişti; tüm etkinlikler ve geceler ise, göl kıyısında yeşillikler içinde yer alan bir tatil köyünde geçecek. Limmud yönetiminin özel olarak kiraladığı bu tesiste iki veya dört kişilik odalarda üç geceleme ve dört gün boyu (tabii ki, kaşer denetiminde hazırlanmış!) yemekler ile tüm etkinlikler için kişi başına katılım bedelleri erken kaydolanlara 190, daha sonra ödemede bulunanlara 230 Euro, kendilerine dört gün boyunca özel programlar hazırlanmış çocuklar için ise bunun yansıydı...

Limmud’un bu yılki başkanı, Berlin’li gazeteci ve çevirmen Toby Axelrod, 2008’de de aynı yerde düzenledikleri ve 300 kişinin katıldığı üç günlük etkinliğin büyük beğeni kazanması üzerine, gün sayısını dörde çıkarmayı tasarlarken, ekonomik kriz henüz o denli etkin değildi – ancak 13 kişilik yönetim ekibinin olağanüstü çabasıyla gerek 120.000 Euro’luk bütçenin kaynakları gene de sağlanabilmiş, gerekse katılımcı sayısı neredeyse yüzde elli kadar artılabilmişti... Otuz aşkın genç rehberin yardımıyla ne “öğrenmek” için gelenler, ne “öğretmek”, ne de çocuklar, neredeyse aynı anda acıyı yemeğe gelenler – dahası, aynı saatte Şabat Kидуş’una katılmak isteyen yüzlerce kişiden hiç kimse açıkta (veya aç!) kalmamıştı... İlki 2006 yılında başlatılmış, bu ay bir diğeri Münih’te gerçekleştirilecek

Gil Yaron ile Ortadoğu politikası hakkında tanışma

olan Limmud.de’lerin dördüncüsünün yaratıcısı olan Toby ve arkadaşlarına göre Limmud felsefesinin temeli, “çok seslilik”tir: “Die Mischung macht’s!” = “Başarı, karışımdadır!”

Dindar olmamakla birlikte kendi kişisel kanımca, Yahudiliği içine girmiş üç halka bir arada tutuyor: din, gelenek ve kültür... İşte, bunlardan din olgusunu (hangi nedenle olursa olsun) dikkate almak istemeyen, çok seslilik iddiasında bulunan hiç bir Yahudi etkinlik, gerçek amacına yönelik olamaz... Aynı düşüncüyü paylaşan (ülkemiz dışında ki) tüm diğer Limmud yönetimleri gibi, Berlin’dekinin de altı ana konu başlıklarının ilki, dine ayrılmıştı. Diğerleri ise “tarih”, “toplum”, “siyaset & İsrail sorunsalı”, “etik & felsefe” ile “sanat” kümelerinden oluşuyordu ve program kitapçığında ayrı renklerle gösterilmektedir.

Aynı kitapçığın ilk sayfalarında, daha günlük programlara geçmeden dini ibadetlerin yer ve saatleri gösteriliyordu ki, bunların ayrıntılarına girmeksizin, Cuma akşamı saat 18’de çocuklu aileler için, saat 20’de ise bir yandan Berlin’li bir kadın hahamın sunduğu (“egaliter”) reformist, başka bir salonda ise geleneksel Kabbalat Şabat dualarının sunulduğunu, daha önce ise bir hanım kantorumun yönetiminde bir saat boyunca çeşitli Şabat şarkılarının söylendiğini belirtmek isterim. Cumartesi sabahı ise, gene çocuklu aileler için olanın yanı sıra, dört ayrı salonda geleneksel, “egaliter”, liberal ve deneysel (“experimental”) Şahrit duaları yapılmıştı, Şabat akşamı havdala’ya ise üç değişik yorumda yapılan üç ayrı mekânda katılabiliyordunuz – işte size bu çok seslilik içinde ayrı bir çeşitlilik...!

Yukarıda sözünü ettiğim Berlin Oranienburg Sinagogu’nun kadın rav’ı Gesa Ederberg, özellikle Rus mültecilerinin Almanya cemaatlerine katılmaları, ayrıca Hristiyanlar ile evli Yahudilerin dini etkinliklere nasıl ortak olabileceklerini irdeleyen workshoplarının yanı sıra, egaliter dini yaşam hakkındaki kitaplarıyla bilinen, Frankfurt’lu haham Elisa Klapheck “Talmud ve Politika” ile Spinoza ve Kant’ın düşüncelerini de içeren, inanç ve dua sorunları olan kişilere yönelik atölyeler sundu... Gene kadın hahamlarda kalacak olursak, aynı zamanda teoloji profesörü olan Eveline Goodman-Thau, biri On Emir’in hümanizmini, diğeri ise Tevrat’ın Rut bölümündeki sevgi ve sadakat düşüncelerini irdeleyen iki workshop düzenlemişti... Diğer kayda değer bir çalışma, Rav Daniel Katz’in sunduğu ve dindar olmamakla birlikte nasıl da Yahudi olunabileceğine değinen “Ateistler için Şabat” başlıklı sunumuydu... Kaba bir sayım ile otuz aşkın konuşma ve atölye çalışması, dini konulara ayrılmıştı...

65 yıl sonra Almanya’da 420 Yahudi bir arada...!

Yahudi tarihine ayrılan çalışmaların sayısı, gösterilen filmler dahil olmak üzere, yirmiye yakındı. Bunlardan bazıları Soykırım’a ayrılmıştı – 1944 yılında ailesinin saklı olarak yaşadığı bir kilerde dünyaya gelmiş olan Chaim Klemenz’in sunduğu “Auschwitz’de Bir Gün”ü veya araştırmacı Günther Ginzler’in kotardığı “Kurtarıcılar” dizisinin iki filmi gibi – bazıları ise Moses Mendelssohn veya Varşova Gettosu hahamlarından Kalman Shapira gibi tarihi kişileri, Czernowitz gibi geçmişte kalmış Yahudi

kentlerini irdeleyordu; diğer ilginç bir konu, örneklerle aile köklerinin araştırılmasına ayrılmıştı; bundan öte özellikle Hristiyan-Müslüman-Yahudi diyaloglarına değinen atölyeler de ilgi odağı oluşturdu...

Toplumsal konulara gelince – burada Toronto Üniversitesi sosyoloji profesörü Michal Bodeman, Avrupa’da oluşmuş yarı asimile Yahudi diasporasına eleştirel bir bakış sunup, benim de keyif alarak katıldığım önemli bir tartışmayı körüklemesini bilmişti; bununla birlikte, hemen ardından gelen ve en başta andığım Prof. M.Brumlik’in sorguladığı “Almanya’daki Yahudiliğin Geleceği”ne büyük katılımı sağlamıştı – ve burada, Almanya ile Türkiye Yahudilerinin özellikle genç kesiminde aynı sorunları yaşadığını öğrenmiş oldum...! Ne yazık ki, yer darlığından bu son derece ilginç sunumlara ayrıntılı biçimde girmemiz burada olası değil – kaldı ki, antisemitizm ile İslam düşmanlığı arasındaki derece ilginç konuşmaları, aynı anda sunulan diğer atölyelere katıldığım için dinleyemedim...!

İsrail ile ilgili sunumlar arasında, ülkenin Berlin Büyükelçisinin “Anımsama, Değişen Kuşaklar ve Gelecek” başlıklı Almanya-İsrail ilişkileri ile birçok Alman yayını kuruluşunun Kudüs muhabiri olan Gil Yaron’un İsrail’in dış politikası ve ordu/toplum ilişkisini irdeleyen, ayrıca “Tel Aviv - Bir Alman Kenti?” başlıklı üç konuşması çok ilgi çekiciydi...

Etik/felsefi workshop ve konuşmalar kabaca ikiye ayrılabiliriz: Bir yandan daha çok klonlama, organ nakilleri ve beyin ölümü ile ilgili tıbbi konular – ve aynı bir sunumda, Maimonides’in hiç bilmediğim tıbbi etik anlayışı – ayrıntılı olarak tartışılırken, genel olarak yaradılış ve din felsefesi, ancak bundan öte daha genel bir etik konuya değinen, “niye öncelikle Yahudilere yardım etmeyi düşünürüz?” sorunsalını tartışan ilginç bir workshop’a da katılma olanağı vardı...

...Ve sanat-sanat-sanat! Aralarında “İmdat – oğlum hasid oluyor!” gibi bazı önemli kişisel sorunları irdeleyen çok sayıda kısa metrajlı filmler, sayılamayacak kadar bol şarkı ve dans atölyeleri, Philip Roth veya Woody Allen gibi Amerikan/Yahudi kültür odaklarını inceleyen sunumlar, bazı tanınmış Alman/Yahudi yazarlarının okuma matineleleri, 1981 yılında Doğu Berlin’li öncü Rock grubu Pankow’u kurmuş olan ve geniş bir dinleyici kitlesi bulunan André Herzberg’in, ayrıca Haifa, Hamburg ve Berlin’li müzisyenlerden kurulu crossover topluluğu Jewdyssee’nin coşturan konserleri – nerelere yetiştireceğimizi bilemiyorduk, doğrusu...!

Özette – 0-6 ile 7-15 yaş çocuk kulüpleri, özellikle kanşık evliliklerden doğabilecek sorunları irdeleyen “ebeveyn forumları”, dini ibadet saatleri, konferans ve sunumlar, uygulamalı sanatsal/düşüncel atölye/workshoplar, açık oturumlar, film gösterileri, konserler, açık havada yürüyüş veya (15 derece su sıcaklığına aldırıyanlara) gölde yüzme olanaklarıyla üç dilde dört gün boyunca on bir ayrı mekânda bunca büyük bir çeşitlilik ve – belki de en önemlisi! – altmış beş yıl sonra Almanya gibi bir ülkede aynı çanın altında dörtyüzyü aşkın Yahudi ile bir arada olmak çöşküsü, tarif edilemeyecek bir duygular yumağına götürdü sevgili eşim ile beni...